

STEFAN KOPEREK CR  
KRZYSZTOF GÓRSKI OCD

## WKŁAD FRANCISZKA MAŁACZYŃSKIEGO OSB W ODNOWĘ LITURGII W POLSCE

Benedyktyni, wśród wielu duchownych diecezjalnych i z różnych wspólnot zakonnych, odegrali niewątpliwie szczególną rolę w ruchu liturgicznym, jak też w kształtowaniu i realizacji soborowej reformy liturgicznej. W dziele odnowy liturgii w Polsce swój wyjątkowy wkład ma tyniecki benedyktyn – o. Franciszek Małaczyński, który dziś w zaciszu murów swego opactwa obserwuje owoce swojej kilkudziesięcioletniej pracy. Wysiłku gigantycznego, lecz jednocześnie prawie anonimowego, gdyż o większości podejmowanych przez niego inicjatyw wie jedynie wąskie grono specjalistów zajmujących się odnową liturgiczną. Istnieje zatem potrzeba wspomnienia tego, któremu zawdzięczamy m.in. większość używanych obecnie ksiąg liturgicznych.

Stanisław Marian Małaczyński, bo tak brzmią jego chrzcielne imiona, przyszedł na świat 18 sierpnia 1920 r. we Lwowie. Z miastem tym jest nadal sentymentalnie mocno związany i chętnie opowiada o młodzięcym okresie życia spędzonego w cieniu parafialnego kościoła pw. św. Marii Magdaleny. Warto tu dodać, że proboszczem tej parafii w latach 1930-1938 był ks. dr Gerard Szmyd, autor podręczników liturgiki do gimnazjów, mszału dla wierznych oraz kilkunastu wydań książeczek do mszy recytowanej. W 1938 r. Stanisław Małaczyński wstąpił do Seminarium Duchownego Archidiecezji Lwowskiej. Teologię studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Jana Kazimierza. W Seminarium pełnił funkcję ceremoniarza, opracował nawet ceremoniał dla kleryków. Święcenia kapłańskie przyjął 6 czerwca

---

Prof. dr hab. STEFAN KOPEREK CR – kierownik Katedry Historii Liturgii na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie; adres do korespondencji: ul. Łobzowska 12, 31-140 Kraków.

Mgr KRZYSZTOF GÓRSKI OCD – doktorant na Seminarium Historii Liturgii Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

1943 r. Po krótkich wakacjach podjął obowiązki wikariusza w Glinianach, a następnie w Tarnopolu. Powojenna wichura repatriacyjna sprawiła, że od 1946 r. zamieszkał w Laskach koło Warszawy, gdzie został kapelanem Zakładu dla Niewidomych, prowadzonego przez Towarzystwo Opieki nad Niewidomymi. Zakład obsługiwały Siostry Franciszkańki Służebnice Krzyża. Zakład ten zajmował się nie tylko dziećmi, ale i młodzieżą szkół średnich i zawodowych. W tym czasie rozpoczął także studia na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego. Kurs licencjacki ukończył w 1949 r. obroną pracy *De usu delectabilium według św. Tomasza z Akwinu i tomistów*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Z. Kozubskiego. Rok wcześniej ówczesny biskup lubelski Stefan Wyszyński, którego ks. Małaczyński poznał w 1946 r. na pogrzebie ks. Władysława Kornilowicza, został mianowany ordynariuszem gnieźnieńsko-warszawskim i tym samym prymasem Polski. Ks. Małaczyński uczestniczył też w jego ingresie i później złożył mu wizytę razem z ks. Aleksandrem Federowiczem. Po objęciu archidiecezji warszawskiej prymas pierwszy raz do Lasek przyjechał w Poniedziałek Wielkanocny w 1949 r. Młody kapelan wykorzystał okazję, by porozmawiać o konieczności utworzenia w tym miejscu parafii. Dotychczas bowiem mieszkańcy wszystkich okolicznych miejscowości uczęszczali na Mszę świętą do kaplicy przy Zakładzie. Nowy arcybiskup zapoznał się z sytuacją i niebawem ustanowił trzy nowe parafie, a mianowicie parafię św. Rocha w Lipkowie, gdzie była gotowa kaplica w budynkach dworu, parafię św. Franciszka w Izabelinie, gdzie zbudowano nowy kościół z elementów barokowych przywiezionych ze Śląska, i parafię pod wezwaniem Matki Bożej z Guadelupe – w Laskach. Zapewne ani prymas, ani tym bardziej ks. Małaczyński nie przypuszczali wówczas, że w przyszłości będą współpracować jako odnowiciele polskiej liturgii<sup>1</sup>

W czerwcu 1950 r. ks. Małaczyński wstąpił do benedyktyńskiego klasztoru w Tyńcu. Tam otrzymał zakonne imię Franciszek. Pierwszą profesję monastyczną złożył 21 września 1951 r. W pierwszych latach pobytu w zakonie zajmował się duszpasterstwem jako wikariusz parafii i katecheta w Tyńcu i Kostrzu. Powoli rozpoczęła się przygoda z liturgią. Zauważono jego językowe umiejętności i w 1953 r. został włączony do kilkusobowej Komisji Liturgicznej<sup>2</sup>, przed którą stanęło poważne zadanie przygotowania

---

<sup>1</sup> Por. O. dr Franciszek Stanisław Małaczyński OSB (w 70-lecie urodzin). „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 43:1990 nr 1-2 s. 1.

<sup>2</sup> Pracowała ona wówczas w składzie: bp T. Zakrzewski (przewodniczący), bp F. Jop, bp J. Bieniek, bp S. Jakiel, bp A. Wronka, ks. J. Adamecki, ks. T. Sitkowski i o. F. Małaczyński.

nowego rytuału. Praca nad nim trwała trzy lata. W 1956 r. przepisane w Tyńcu i opracione teksty rytuału bp T. Zakrzewski wręczył prymasowi, dopiero co zwolnionemu z kilkuletniego internowania przez władze komunistyczne. Prymas wysłał tekst do aprobaty Kongregacji Obrzędów, która aż trzy lata analizowała dokument. Powodowane to było dość szerokim zastosowaniem języka polskiego w obrzędach sakramentów, ponadto niektóre obrzędy (np. pogrzebu) znacznie odbiegały od dotychczasowych wzorów łacińskiego *Rituale Romanum*. Polski rytuał został jednak oceniony bardzo pozytywnie, był – zdaniem rzymskich liturgistów – jednym z najbardziej postępowych w Europie. Niejednokrotnie brano go pod uwagę podczas przygotowywania nowej posoborowej wersji łacińskiej.

Palącą potrzebą stało się opracowanie nowego *Kalendarza diecezji polskich*. Trzeba było także uporządkować sprawę patronów poszczególnych diecezji. Dotyczyło to szczególnie terenów zachodniej i północnej części kraju. Komisja Liturgiczna zadanie to zleciła o. Franciszkowi, który, po dokonaniu szerokiej konsultacji z zainteresowanymi diecezjami, najpierw opracował *Kalendarz diecezji Polski*, niedługo potem zaś *Officia propria dioecesium Poloniae* oraz *Missae propriae dioecesium Poloniae*, które zostało dołączone do paryskiego mszału, o którym za chwilę będzie mowa<sup>3</sup>

W tym czasie w Tyńcu dokonano przeniesienia liturgii Wigilii Paschalnej na wieczór. Kończyła się ona procesją rezurekcyjną. Odbywało się to zgodnie z zarządzeniem papieża Piusa XII. Jako że teksty nowych obrzędów były wówczas niemal nie do zdobycia, o. Franciszek udał się do wydawnictwa św. Jacka do Katowic. Zakupione łacińskie maszynopisy przekładał dzień i noc, by w czasie liturgii w Tyńcu można było użyć języka polskiego. Dokonane tłumaczenia wydano z czasem w Krakowie, oczywiście po uzyskaniu niezbędnego wówczas pozwolenia z Urzędu Kultury i Prasy<sup>4</sup>. Skrypty wydane zostały również w formie książkowej pod tytułem *Ceremoniał Obrzędów Wielkiego Tygodnia*<sup>5</sup>. Rok później ukazała się kolejna pozycja, zatytułowana *Nowa liturgia Wielkiego Tygodnia*<sup>6</sup>

Tematem tym o. Franciszek zafascynował się do tego stopnia, że w czasie studiów, jakie odbył w Rzymie w latach 1963-1965, napisał i obronił dok-

<sup>3</sup> Por. Archiwum Komisji Liturgicznej Episkopatu (dalej: AKLEp) T VIIb: T. Zakrzewski. *Jak tworzył się rytuał dla Polski po wojnie?* mps; por. *List o. F. Małaczyńskiego do K. Górskiego z 9 kwietnia 2006* rkps s. 1.

<sup>4</sup> Wywiad z o. F. Małaczyńskim przeprowadzony przez K. Górskiego 5 grudnia 2004 r. mps s. 1.

<sup>5</sup> Por. F. Małaczyński. *Ceremoniał obrzędów Wielkiego Tygodnia*. Warszawa 1958.

<sup>6</sup> Por. t e n ż e. *Nowa liturgia Wielkiego Tygodnia*. Warszawa 1959.

torat *De consuetudinibus liturgicis Poloniae in Sacratissimo Triduo Christi crucifixi, sepulti et suscitati*. Swój wyjazd do Wiecznego Miasta zawdzięczał Cyprianowi Vaggaginiemu OSB, który postarał się o stypendium niezbędne do podjęcia studiów. Warto dodać, że promotorem pracy doktorskiej był znany liturgista – Burchard Neunheuser OSB.

Po ukończeniu studiów został rzucony w wir pracy. Nie powrócił do kraju, lecz na polecenie Prymasa pojechał do Francji, gdzie pallotyńskie wydawnictwo „Éditions du Dialogue” przygotowywało Mszał łacińsko-polski. Zaistniała potrzeba sprawdzenia dokonanych wcześniej tłumaczeń oraz przygotowania melodii do poszczególnych śpiewów mszalnych. Korekta zajęła świeżo upieczonemu doktorowi pół roku. W tym czasie kilkakrotnie słał listy do Polski z prośbą o skomponowanie odpowiednich melodii. Listy pozostawały bez odpowiedzi, dlatego osobiście przybył do kraju i spotkał się z sufraganiem przemyskim bp. Stanisławem Jakielem, którego poprosił o pomoc. Ten zlecił przygotowanie melodii prefacji jednemu z seminaryjnych wykładowców. Zostały one przesłane do Paryża, natomiast wszelkie korekty w tłumaczeniach dokonywane były już w Tyńcu. Mszał ukazał się w 1968 r.<sup>7</sup>

Niebawem bp Franciszek Jop, ówczesny przewodniczący Komisji Liturgicznej, wezwał o. Małaczyńskiego do Opola i zlecił mu przekład nowego *Ordo Missae* i nowych modlitw eucharystycznych. Benedyktyński liturgista był już wówczas sekretarzem Komisji<sup>8</sup> i na nim spoczęło zadanie przygotowania nowej księgi. Zadanie nie było łatwe, gdyż sekretariat borykał się z wieloma problemami natury technicznej. Przez kilka lat nie było stałego biura, budżetu i personelu. Brakowało przede wszystkim wykwalifikowanej maszynistki, wiele tekstów o. Franciszek musiał osobiście przepisywać, zamiast poświęcić ten czas na pracę przekładową i redakcyjną. Dotkliwie odczuwano także brak odpowiedniej maszyny do pisania, która była wprost niezbędna w przygotowaniu kilkunastu, a często nawet kilkudziesięciu kopii poszczególnych tekstów, systematycznie rozsyłanych do członków Episkopatu, Komisji Liturgicznej oraz pracujących dla niej specjalistów<sup>9</sup>. Dodatkowym problemem był brak zorganizowanych zespołów tłumaczy, którzy zajęliby się poszczególnymi przekładami. Dlatego bp Jop postanowił zaan-

<sup>7</sup> Por. *Mszal Rzymski łacińsko-polski (oltarzowy)*. Paryż 1968.

<sup>8</sup> Oficjalnej nominacji na sekretarza Komisji Liturgicznej dokonał bp. F. Jop pismem z dnia 15 lutego 1962. Por. AKLEp Pismo z 15 lutego 1962.

<sup>9</sup> Por. AKLEpteczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976: *Listy o. F. Małaczyńskiego do bpa F. Jopa z 21 stycznia 1974 oraz z 19 lutego 1974*.

gażować ośrodki liturgiczne w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Wrocławiu i Poznaniu. Poszczególne ośrodki przygotowywały teksty, które później przesyłano do Tyńca, gdzie o. Małaczyński sprawdzał je i nadawał im ostateczny kształt. Jedynie ośrodek poznański nie podjął współpracy, ograniczając się jedynie do przesyłania przewodniczącemu Komisji krytycznych uwag. Pracy było dużo. Pojawiło się wiele nowych prefacji i formularzy. Kilka prefacji ułożył osobiście o. Franciszek, a mianowicie o NMP Królowej Polski, o św. Stanisławie, o św. Wojciechu. Dokonał także poprawek formularzy tych obchodów<sup>10</sup>

Mimo opisanych trudności teksty nowych obrzędów wydrukowane zostały w Paryżu już w 1970 r.<sup>11</sup> Przekład ten służył przez kilkanaście następnych lat, albowiem mimo że w jeszcze w 1970 r. ukazało się typiczne wydanie mszału Pawła VI, do jego tłumaczenia przystąpiono z rezerwą. Kard. Wyszyński odradzał pośpiech i obserwował reakcje innych Kościołów na nową księgę. Okazało się, że mszał skonstruowany naprędce zawierał mnóstwo błędów. Kilkakrotnie ogłaszano *Corrigenda*, a opublikowane w 1975 r. drugie wydanie typiczne zawierało kilkaset zmian i poprawek. Dokonane tłumaczenia o. Franciszek musiał w wielu miejscach poprawiać, co wymagało dodatkowego czasu i licznych konsultacji. Aby zatem zaradzić potrzebom duszpasterskim, kuria warszawska opublikowała pod koniec lat siedemdziesiątych studyjne wydanie nowego mszału metodą małej poligrafii<sup>12</sup> O. Małaczyński nadal pracował nad mszałem z 1975 r., który stał się podstawą dla przygotowania polskiej edycji. Dokonał także – na polecenie Kongregacji Kultu Bożego – rewizji przekładu *Ordo Missae*, uwzględniając uwagi polonistów, o które prosił najlepszych specjalistów. Gotowe części wysyłał do członków Komisji, lecz poprawek było bardzo mało. Przygotowując księgę do druku, zaproponował, by włączyć do niej wszystkie przetłumaczone modlitwy eucharystyczne, w tym także ułożone z myślą o najmłodszych członkach Kościoła, i teksty Mszy łacińskich dla cudzoziemców przebywających na terenie Polski. Czas pokazał, że był to dobry pomysł<sup>13</sup>

<sup>10</sup> Por. AKLEp teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976: *List bpa F Jopa do o. F Małaczyńskiego z 25 października 1969 oraz z 20 lutego 1973*; por. *List o. F Małaczyńskiego do K. Górskiego z 1 listopada 2005 rkps s. 1-8*.

<sup>11</sup> Por. *Obrzędy Mszy św.* Paris 1970.

<sup>12</sup> Por. *Mszal rzymski dla diecezji polskich. Wydanie studyjne.* Warszawa 1979.

<sup>13</sup> Por. AKLEp teczka Teksty liturgiczne 1966-1983. Por. *List o. F Małaczyńskiego do K. Górskiego z 21 listopada 2005 rkps s. 1-16*.

Przygotowanie mszału nie było jednak jedynym zajęciem sekretarza. W latach siedemdziesiątych opracowany był także nowy rytuał i pontyfikał. Aby usprawnić pracę, bp Jop powołał nowe zespoły tłumaczy. Do zaangażowanych wcześniej ośrodków liturgicznych dołączyły kolejne zespoły lub pojedyncze osoby z Częstochowy, Gniezna, Opola, Przemyśla i Sandomierza. Każdy z zespołów otrzymał do tłumaczenia część rytuału. Miał też postarać się o adiustację językową, a następnie przekazać gotowy materiał Komisji, która z kolei powierzała go zespołowi rewizyjnemu. W ten sposób powstał *Obrzęd chrztu dzieci*. Z innymi częściami rytuału nie poszło tak łatwo. Okazało się, że lepszymi tłumaczeniami były te, które przygotowywała jedna osoba. W zespołach bowiem nie zadbano o uzgodnienie terminologii poszczególnych rozdziałów, nie brano też pod uwagę terminologii użytej w już opublikowanych księgach. Nietrudno więc sobie wyobrazić, że praca Komisji nad ujednoczeniem nazewnictwa była niezwykle żmudna i czasochłonna. Wszystkie teksty przeszły przez dokładną cenzurę Komisji, a co za tym idzie – jej sekretarza, który przygotowywał zawsze ostateczną redakcję poszczególnych ksiąg. Świadczy o tym bogata korespondencja między o. Małaczyńskim i członkami Komisji. Do pracy – podobnie jak w trakcie przygotowywania innych ksiąg – zaangażowano także znawców języka polskiego. Znaleźli się wśród nich profesorowie: Witold Doroszewski, Juliusz Kleiner, Zenon Klemensiewicz, Stanisław Łoś, Stanisław Pigoń, Irena Sławińska, Stanisław Urbańczyk, a także dyrektor Teatru Rapsodycznego Mieczysław Kotlarczyk i pisarze: Antoni Gołubiew, Hanna Malewska, Jerzy Zawieyski i Marek Skwarnicki<sup>14</sup>

Poszczególne części rytuału i pontyfikału ukazywały się co kilkanaście miesięcy. Wkład o. Małaczyńskiego w ich powstawanie był ogromny. Do niego należała ostateczna praca redakcyjna. Zredagował: *Obrzędy chrztu dzieci* (Katowice 1972), *Obrzędy sakramentu małżeństwa* (Katowice 1974), *Obrzędy pogrzebu* (Katowice 1977), *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo* (Katowice 1984)<sup>15</sup> Trzeba dodać, że jego autorstwa są też

<sup>14</sup> Por. F. Małaczyński. *Wydawanie ksiąg liturgicznych w języku polskim*. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 38:1985 nr 4-5 s. 322. Por. AKLEp teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976; teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1983-1985; teczka Teksty liturgiczne 1966-1983.

<sup>15</sup> Z czasem ukazały się kolejne wydania poszczególnych obrzędów: *Obrzędy chrztu dzieci* (1987), *Obrzędy pogrzebu* (1990), *Sakrament chorych. Obrzędy i duszpasterstwo* (1991), *Obrzędy bierzmowania* (1994), *Obrzędy sakramentu małżeństwa* (1994). Pozycje przygotowane zostały także przez o. Małaczyńskiego. Por. AKLEp teczka: Konferencja Plenarna Episkopatu Polski.

niektóre wprowadzenia do obrzędów sakramentów. Prócz tego osobiście, w całości lub w części, przetłumaczył: *Obrzędy pogrzebu, Obrzędy profesji zakonnej, Obrzędy bierzmowania, Obrzędy święceń diakonów, kapłanów i biskupa, Obrzędy konsekracji dziewic, Obrzędy błogostawieństwa opata i ksieni, Obrzędy poświęcenia olejów, Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza oraz Komunia św. i kult Tajemnicy Eucharystycznej poza Mszą św.*<sup>16</sup>

Kolejnym niezwykle ważnym zadaniem stojącym przed Komisją było przygotowanie *Lekcjonarza mszalnego*. Pojawiła się tutaj pewna trudność związana z tłumaczeniem. Otóż łacińska wersja trzynomowego lekcjonarza wydane go przez Stolicę Apostolską została oparta na tekstach Starej Wulgaty, wszystkie zaś lekcjonarze krajowe opierały się na współczesnych przekładach Pisma świętego z tekstów oryginalnych. Ten rozdźwięk utrudniał pracę redaktorom w poszczególnych krajach. W Polsce wszystkie siedem tomów zredagował sekretarz Komisji. On także był pomysłodawcą ujednoczenia refrenów w psalmach responsoryjnych. Zaproponował, by wszystkie refreny miały po jedenaście zgłosek i powtarzały się co dwa wiersze. Zmienił także śpiew *Alleluja* w stosunku do łacińskiego oryginału. Zdecydował, że *Alleluja* będzie powtarzane zawsze trzy razy. Dzięki temu muzykom łatwiej było ułożyć melodie, ludziom natomiast łatwiej było śpiewać. Gdy w 1972 r. przyjechał do Polski sekretarz Kongregacji abp A. Bugnini i uczestniczył w liturgii Oktawy Paschalnej w różnych miastach kraju, zdziwił się, że ludzie tak zgodnie śpiewają zarówno refren psalmu, jak i śpiew *Alleluja* – o. Małaczyński wyjaśnił swój zamysł, który spotkał się z serdeczną aprobatą.

Poszczególne tomy *Lekcjonarza mszalnego* ukazywały się na przestrzeni lat siedemdziesiątych. Pierwszy tom, zawierający czytania na Adwent i okres Bożego Narodzenia, został zatwierdzony już w 1972 r. Dekret zatwierdzający drugi tom Prymas Polski wydał niecały rok później – 1 czerwca 1973 r. W czasie przygotowania trzeciego tomu o. Franciszek podupadł na zdrowiu, lecz jeszcze przed udaniem się do szpitala przekazał do wydawnictwa kolejną część. Było to w styczniu 1974 r. Trzy ostatnie daty ukazują imponujące tempo, z jakim przygotowywane były do druku kolejne księgi lekcjonarza. Ostatni tom wydawnictwo „Pallottinum” wydrukowało w 1977 r.<sup>17</sup>

<sup>16</sup> Por. H. Sobczko. *Działalność o. Franciszka Małaczyńskiego OSB*. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 43:1990 nr 1-2 s. 87-88.

<sup>17</sup> Por. AKLEp teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976. *Dekret Prymasa Polski zawierający zasady obowiązujące przy opracowywaniu lekcjonarza z 12 marca 1966*

Ojcowie soborowi postanowili na nowo wprowadzić do Mszy świętej modlitwę powszechną. Stolica Apostolska opublikowała ogólne wzorce, jednak dopracowanie szczegółów pozostawiła Komisjom Liturgicznym poszczególnych krajów. Dzięki staraniom sekretarza polskiej Komisji modlitwa wiernych została szybko przygotowana, jednak w 1969 r. ukazało się nowe *Ordo lectionum Missae*. Ustalono w nim trzyletni cykl czytań niedzielnych i dwuletni cykl na dni powszednie. Należało zatem dostosować przygotowane już modlitwy do lekcji. O. Franciszek skonstruował bowiem gotowe formularze na poszczególne niedziele, co było ewenementem w Europie, gdyż wydania urzędowej modlitwy powszechnej w innych krajach nie zawierają formularzy, a jedynie materiał do wyboru<sup>18</sup>

Jeszcze bardziej czasochłonnym zajęciem było przygotowanie *Liturgii Godzin*. Przewodniczący Komisji Liturgicznej informował kard. Wyszyńskiego, że tłumaczenie będzie wyjątkowo trudne i żmudne. Zastrzegł, że Komisja nie jest w stanie sama podjąć się tego zadania, dlatego zwrócono się o pomoc do poszczególnych ośrodków. Gdy żaden z nich nie podjął się redakcji brewiarza, postanowiono, że prace nad przygotowaniem poszczególnych tomów zostaną zlecone benedyktynom tyńskim. Koordynatorem zespołu został mianowany o. Placyd Galiński, ówczesny opat Tyńca<sup>19</sup>. O. Placyd zdażył przygotować pierwszy tom, jednak z powodu postępującej choroby oczu musiał przerwać pracę. Ostatniej korekty dokonał zatem o. Franciszek. On także ostatecznie został redaktorem pozostałych części brewiarza. Zadanie rzeczywiście nie było łatwe. Niemniej jednak, mimo zajęć związanych z przygotowaniem mszału i rytuału, zabrał się energicznie do pracy. O przygotowanie Psalterza poprosił Marka Skwarnickiego<sup>20</sup>, sprawę hymnów zostawił o. Placydowi, który mimo choroby oczu przetłumaczył większość tekstów (*Veni Creator, Ave maris stella, Stabat mater* oraz *Dies illa* zachowano w przekładzie Leopolda Staffa), troskę o przekład czytań patrystycznych powierzył ks. prof. Antoniemu Paciorkowi z Tarnowa, natomiast prośby tłumaczył ks. dr Stanisław Czerwik. Dużo czasu zajęło o. Franciszkowi opracowanie najkrótszych elementów oficjum: antyfon, wersetów i res-

---

mps s. 1; List o. F. Małaczyńskiego do bpa S. Jakiela z 14 marca 1972 mps s. 1; List bpa F. Jopa do o. F. Małaczyńskiego z 2 listopada 1972 mps s. 1; List o. F. Małaczyńskiego do bpa F. Jopa z 21 stycznia 1974 mps s. 2. Por. List o. F. Małaczyńskiego do K. Górskiego z 21 listopada 2005 s. 10-11.

<sup>18</sup> Por. *Modlitwa powszechna*. Katowice 1970.

<sup>19</sup> Por. AKLEp teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976: List Prymasa Polski do o. Placyda Galińskiego z 30 września 1972 mps s. 1.

<sup>20</sup> Por. M. Skwarnicki, P. Galiński. *Psalmy i Kantyki*. Kraków 1976.



ponsorów. Przygotował też oficja dla diecezji polskich, które zostały wydane w Rzymie już w 1965 r.

Wydawanie *Liturgii Godzin* Episkopat zlecił Wydawnictwu „Pallottinum”, ale tu pojawił się niespodziewany problem. Oddelegowany do pracy redakcyjnej ze strony Wydawnictwa, posiadający duże doświadczenie typograficzne ks. Piotr Granatowicz zginął tragicznie w Afryce. To kolejny raz opóźniło prace. Na skutek wszystkich tych trudności pierwszy tom ukazał się w 1982 r., co i tak można uznać za niezły rezultat, zważywszy na warunki, w jakich trwały prace. Drugi tom wydano w 1985, trzeci i czwarty w 1986 r.<sup>21</sup>

Tłumaczenie i redagowanie poszczególnych ksiąg nie było jedynym zajęciem o. Małaczyńskiego jako sekretarza Komisji. *Regulamin Komisji Episkopatu Polski do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego*, który został zatwierdzony przez Episkopat 4 października 1978 r., wymienia jeszcze wiele innych obowiązków. Należą do nich: prowadzenie protokołów z posiedzeń Komisji, przechowywanie i katalogowanie zarządzeń Stolicy Apostolskiej oraz Konferencji Plenarnej Episkopatu, zbieranie i przechowywanie wzorcowych wydań łacińskich oraz ich przekładów na języki współczesne, opiniowanie schematów ksiąg liturgicznych przeznaczonych dla całego Kościoła, kontakt z diecezjalnymi Komisjami Liturgicznymi, czuwanie nad wydawaniem polskich ksiąg liturgicznych, utrzymywanie kontaktu z Porozumieniem Sekretarzy Komisji Liturgicznych Europy i udział w ich posiedzeniach, troska o archiwum sekretariatu<sup>22</sup>

Opisane zajęcia, konieczność pracy w spartańskich wprost warunkach oraz pojawiające się tu i ówdzie pod adresem Komisji i jej sekretarza słowa krytyki zahartowały o. Franciszka oraz kilku jego przełożonych działających z ramienia Episkopatu. Należy bowiem podkreślić, że na przestrzeni trzydziestu lat współpracował z czterema biskupami pełniącymi funkcję przewodniczącego Komisji. Pierwszym z nich był wspomniany już bp Franciszek Jop z Opola. Ich współpraca przypadła na najtrudniejsze i najbardziej gorące

---

<sup>21</sup> Por. AKLEp teczka Teksty liturgiczne 1966-1983. *List o. F. Małaczyńskiego do bpa S. Jakiela z 8 grudnia 1979* mps s. 1; *List o. P. Galińskiego do o. F. Małaczyńskiego z 1 stycznia 1983* mps s. 1-2; *List o. F. Małaczyńskiego do o. P. Galińskiego z 2 lutego 1983* mps s. 1-3; *List ks. A. Paciorka do o. F. Małaczyńskiego z 27 września 1983* mps s. 1; *List o. F. Małaczyńskiego do bpa J. Ablewicza z 24 października 1983* mps s. 1; teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1986-1992; *List o. F. Małaczyńskiego do Wydawnictwa „Pallottinum” z 24 lipca 1986* mps s. 1; por. *List o. F. Małaczyńskiego do K. Górskiego z 21 listopada 2005* s. 11-12.

<sup>22</sup> Por. *Regulamin Komisji Episkopatu Polski do Spraw Liturgiki i Duszpasterstwa Liturgicznego*, 4 października 1978 mps s. 7-8.

lata wprowadzania soborowych reform. Bp Jop z pełnym zaufaniem powierzał swemu sekretarzowi najtrudniejsze nawet zajęcia. Do niego też odsyłał wszystkie sprawy wymagające fachowej opinii. O wzajemnym szacunku i przywiązaniu świadczy ostatnia służbowa wymiana listów. Bp Jop, informując o Małaczyńskiego o rezygnacji z kandydowania na kolejną kadencję oraz przedstawiając powody swej decyzji, napisał: „Czcigodnemu i Drogiemu Ojcu Sekretarzowi dziękuję bardzo gorąco za Jego prace, za delikatność i uprzejmość, za wszelki trud włożony w dzieło odnowienia liturgii u nas, za prowadzenie z ogromnym zamiłowaniem i z gruntowną znajomością liturgii agend naszej Komisji” Odpowiedź również była daleka od zwykłego, kurtuazyjnego podziękowania i rutynowego zapewnienia o modlitwie. O. Franciszek, który nie spodziewał się takiej decyzji bpa Jopa, pisze, że przyjął ją ze „ściśniętym sercem” Wyraził wdzięczność za „ojcowską wprost dobroć oraz trudną do wyobrażenia życzliwość, wyrozumiałość, hojność i gościnność” Następcami bpa Jopa byli: bp Stanisław Jakiel z Przemysła (1976-1983), bp Tadeusz Rybak z Legnicy (1983-1994) oraz bp Wacław Świerzawski (od 1994 r.) z Sandomierza. Współpraca z tymi biskupami także była nienaganna. Również oni mieli pełne zaufanie do kompetencji sekretarza, który niezmiennie stanowił ostateczną instancję w przypadku potrzeby wyjaśnienia jakichkolwiek wątpliwości<sup>23</sup>

Dotychczas opisany został jeden z aspektów działalności o. Franciszka. Innym, niezwykle ważnym darem pozostawionym Kościołowi, szczególnie Kościołowi krakowskiemu, było utworzenie – na prośbę kard. Karola Wojtyły – Studium Liturgicznego. Pierwotnie projekt Studium opracował Piotr Rostworowski OSB. Planował on utworzenie dwóch sekcji: biblijnej i liturgicznej. Kierownikiem pierwszej miał zostać, zmarły w 6 listopada 2005 r., prof. Augustyn Jankowski OSB, drugą miał pokierować o. Franciszek Małaczyński. Koordynacja całości należałaby do o. Rostworowskiego.

Zawirowania polityczne sprawiły jednak, że o. Piotr, prześladowany wówczas przez władze państwowe, nie mógł zrealizować swego pomysłu. Dlatego organizacja Studium została powierzona o. Franciszkowi<sup>24</sup> Przystąpił

<sup>23</sup> Por. AKLEp teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976: *List bpa F Jopa do o. F Małaczyńskiego z 2 grudnia 1974* mps s. 1-2; por. *List o. F. Małaczyńskiego do bpa F. Jopa z 14 grudnia 1974* mps s. 1-2. Por. *List Prymasa Polski do o. F. Małaczyńskiego z 30 czerwca 1975* mps s. 1; por. teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1983-1985: *List bpa T. Rybaka do o. F. Małaczyńskiego z 16 maja 1983* mps s. 1. Por. *Skład Komisji Episkopatu Polski ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego*. „Anamnesis” 1:1984 s. 3.

<sup>24</sup> Por. Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie (dalej AKKW) 3/83: *Pismo kardynała Karola Wojtyły do o. Franciszka Małaczyńskiego z 6 października 1966* mps s. 1.

on energicznie do dzieła. Wkrótce przedstawił własny projekt i program wykładów. Według niego zajęcia miały się odbywać przez jeden rok trzy razy w tygodniu: we wtorek, środę i czwartek. Studiujący kapłani mieli stanowić przyszły zaczyn soborowej odnowy liturgii nie tylko w archidiecezji, ale w całej metropolii. Kard. Wojtyła i o. Małaczyński zwrócili się bowiem do poszczególnych biskupów z prośbą o oddelegowanie kilku księży ze swoich diecezji. Pozytywnie odpowiedzieli na nią wszyscy biskupi, a więc: bp J. Ablewicz z Tarnowa, bp J. Jaroszewicz z Kielc, bp S. Bareła z Częstochowy oraz bp H. Bednorz z Katowic. Do wysłania kapłanów na studia poproszeni zostali także prowincjałowie wspólnot zakonnych znajdujących się na terenie archidiecezji.

Uroczysta inauguracja pierwszego roku akademickiego odbyła się 10 listopada 1966 r. Wcześniej, 28 września, odbyło się spotkanie organizacyjne, w którym uczestniczyli wykładowcy, „ciało doradcze” – składające się z wytypowanych przez o. Małaczyńskiego doświadczonych kapłanów – oraz prowincjałowie i biskupi przyszłych studentów. Pierwszymi wykładowcami zostali: o. A. Jankowski, ks. A. Zuberbier, ks. S. Czerwik, ks. F. Macharski i ks. J. Popiel<sup>25</sup>

Pierwszy rok Studium ukończyło trzydziestu dwóch kapłanów – trzynastu diecezjalnych i dziewiętnastu zakonnych. Wśród absolwentów byli m.in. ks. Stanisław Dziwisz (obecny metropolita krakowski), ks. Stefan Cichy (obecny biskup legnicki) oraz ks. Tarsycjusz Sinka (misjonarz). Podobnie wyglądał nabór na rok akademicki 1967-1968. Tym razem jednak „układ sił” odwrócił się. Zauważono spadek liczby kapłanów zakonnych przy równoczesnym wzroście liczby kapłanów diecezjalnych. Absolwentów było trzydziestu – osiemnastu księży diecezjalnych i dwunastu zakonników<sup>26</sup>

Analiza pierwszych dwóch lat działalności ukazała potrzebę istnienia podobnej instytucji. Pojawiały się jednak znaczne trudności, którymi o. Małaczyński podzielił się z kard. Wojtyłą. Główną bolączką była absencja księży studentów na ćwiczeniach. Niezbyt dobrze układała się także współpraca z Archidiecezjalną Komisją Liturgiczną, której zdarzało się podważać treści przekazywanych na wykładach wiadomości.

---

<sup>25</sup> Por. AKKW 3/73: *Ramowy program Studium Duszpasterstwa Liturgicznego w Krakowie. Rok akademicki 1966-1967*; AKKW 3/68 – 3/71: *Listy kard. K. Wojtyły do biskupów metropolii z 27 sierpnia 1966 mps s. 1*; AKKW 3/76 – 3/80: *Listy kard. Wojtyły do poszczególnych wykładowców z 20 września 1966 mps s. 1*.

<sup>26</sup> Por. AKKW teczka Instytut Liturgiczny: *Absolwenci Studium Liturgicznego w latach 1966/1967 – 1967/1968*.

W połowie września 1968 r. kard. Wojtyła postanowił nieco zmienić zasady działania Studium. Zdecydował, że należy powrócić do wcześniejszych planów formacji szerszego grona kapłanów. Do realizacji tego zadania wyznaczył powracającego ze studiów w Rzymie ks. dra Wacława Świerzawskiego, którego wizja Studium była zbliżona do tej przedstawionej niegdyś przez o. Rostworowskiego<sup>27</sup>

Dwa lata istnienia Studium to pozornie niewiele. Jednakże przez ten czas przygotowano ponad sześćdziesięciu kapłanów, którzy stali się promotorami odnowy liturgicznej w poszczególnych diecezjach. Zamierzony przez o. Franciszka cel został zatem osiągnięty. Sam napisze o tym po latach: „Studium liturgiczne, które prowadziłem, miało wyraźny cel pastoralny: dostarczyć diecezjom przygotowanych pracowników odnowy. Dlatego było jednoroczne (ale 18 godzin wykładów w tygodniu), przeznaczone dla księży. Wydaje mi się, że swoje zadanie spełniło”<sup>28</sup>

Przygoda naukowa trwała nadal. O. Małaczyński wykładał bowiem w nowo utworzonym Instytucie Liturgicznym przez długie lata. Treści jego wykładów w dużym stopniu pokrywały się z aktualnie wykonywanymi pracami w sekretariacie Komisji Liturgicznej. Dzięki temu studenci byli na bieżąco wtajemniczani w postęp odnowy liturgicznej w Polsce. Wprowadzał słuchaczy w tajniki roku liturgicznego, przedstawiał nowe księgi liturgiczne i obrzędy. Jesienią 1969 r. Instytut otworzył filię w Rzeszowie. O. Franciszek w ramach kierunku liturgicznego podjął tam zajęcia z tych przedmiotów, które wykładał w Krakowie, jak też prowadził proseminarium. W 1981 r. została powołana do istnienia Papieska Akademia Teologiczna. W ramach Instytutu Liturgicznego działały: Sekcja Liturgii, Sekcja Sztuki Liturgicznej i Sekcja Muzyki Liturgicznej. Na wszystkich tych Sekcjach o. Franciszek podejmował wykłady. Na Sekcji Sztuki prowadził zajęcia z symboliki liturgicznej, które adresowane były głównie do osób zajmujących się zakrystią i wykonywaniem szat liturgicznych. W 1982 r. rozpoczął także wykłady w nowo utworzonym Studium Duchowości<sup>29</sup>

---

<sup>27</sup> AKKW 3/103: *List o. Franciszka Małaczyńskiego do kard. K. Wojtyły z 15 czerwca 1968 mps s. 2.*

<sup>28</sup> Por. S. K o p e r e k. *Twórca szkoły liturgicznej*. W: *Diligis me? Pasce*. Red. S. Czerwik, M. Mierzwa. T. 1. Sandomierz 1999 s. 37.

<sup>29</sup> Por. Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (dalej: Arch. PAT) Coll. 34 IL 4300:244: *Przedmioty wykładane na Sekcji Sztuki Liturgicznej w latach 1981/82 – 1982/83 mps s. 1*; por. Arch. PAT. Coll. 10 IL 400 nr 82: *Rozkład zajęć dydaktycznych w latach 68/69 – 71/72 oraz 74/75 -77/78 (Sekcja Praktyczna) mps s. 3*; por. AKKW 3/198: *Terminarz dla Studium Zaocznego w Rzeszowie 1969-1970 mps s. 1-2.*

Z czasem, ze względu na nieustannie pogarszający się stan zdrowia, ograniczył swą działalność dydaktyczną. Nie zerwał jednak całkowicie kontaktu z Uczelnią. Wciąż realizował się w nowych przestrzeniach nauki. Na przykład w 1987 r. rozpoczął współpracę z zespołem do spraw szat liturgicznych. W jego skład wchodził m.in. pracownicy Muzeum Narodowego, a więc sami specjaliści w danej dziedzinie. Został włączony także do Koła Naukowego Wykładowców Liturgiki, powołanego przez dyrektora Instytutu Liturgicznego. Wśród nich byli m.in. księża doktorzy: J. Boguniowski, S. Cichy, W. Głowa, J. Janicki, J. Margański, T. Sinka, J. Sroka<sup>30</sup>

Wydawać by się mogło, że o. Franciszek prowadził domatorski tryb życia. Choć rzeczywiście większość czasu spędzał przy biurku zasłanym przeróżnymi księgami liturgicznymi lub w salach wykładowych, to jednak musiał wielokrotnie opuszczać swój zaciszny Tyniec. Ze względu na pełnione funkcje brał udział w wielu zjazdach i sympozjach. Systematycznie uczestniczył w spotkaniach Sekretarzy Komisji Liturgicznych Europy, które odbywały się co kilka lat w poszczególnych krajach. Był obecny także na krajowych zjazdach Diecezjalnych Komisji Liturgicznych, by ich członkom przybliżyć kolejne etapy wprowadzania soborowych reform. Proszono go o wykłady w czasie systematycznie organizowanych zjazdów rejonowych duchowieństwa w poszczególnych diecezjach. Wielokrotnie brał udział w sympozjach Instytutu Liturgicznego<sup>31</sup> Kilkanaście lat wcześniej sam organizował i prowadził tygodnie liturgiczne, rekolekcje i wykłady skierowane zarówno do osób duchownych, jak i wiernych świeckich. Z radością wspomina pozytywne reakcje ludzi, którzy w czasie rekolekcji lub misji parafialnych mogli zgłębiać piękno odnowionej liturgii, odkrywali tajemne do tej pory znaki ukryte w Eucharystii oraz dowiadywali się, jak najowocniej przygotowywać się do przyjęcia sakramentów.

Wśród wykładów głoszonych poza macierzystą uczelnią warto podkreślić te, które miały miejsce w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych na KUL-u w ramach permanentnej formacji duchowieństwa. Odbywały się w sierpniu każdego roku. Po ostatnim referacie – *Czego oczekujemy od soboru w dziedzinie liturgii* – kapłani nagrodzili mówcę owacją na stojąco. Teksty wielu

<sup>30</sup> Por. J. M i e c z k o w s k i. *Krakowski Instytut Liturgiczny*. Kraków 2005 s. 240. 386.

<sup>31</sup> Por. AKLEp teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976; S. K o p e r e k. *Sympozjum na temat liturgiki i semiotyki*. „Collectanea Theologica” 48:1978 f. 3 s. 74-75; por. S. C i c h y. *Sprawozdanie z II Sympozjum „Vetera et nova”*. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 29:1976 s. 228; S. K o p e r e k. *20 lat działalności Instytutu Liturgicznego w Krakowie*. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 43:1990 nr 1-2 s. 70.

wykładów zostały opublikowane w „Tygodniku Powszechnym”. Na jego łamach ukazywały się na przestrzeni kilku lat teksty tynieckiego benedyktyna traktujące o dziele odnowy<sup>32</sup>

Swoją wiedzą mógł dzielić się także w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym”, z którym współpracował przez wiele lat. W skład redakcji wszedł w 1957 r., gdy ks. Aleksy Klawek zaproponował benedyktynom współpracę w redagowaniu periodyku. Analizując dorobek czasopiśmienniczy o. Franciszka, można zauważyć pewną prawidłowość. W latach pięćdziesiątych uzasadniał sens i fundamenty pojawiających się, niby pierwiosnki, przemian w liturgii. W czasie trwania Soboru Watykańskiego II przybliżał soborowe postanowienia, błyskawicznie tłumacząc i prezentując poszczególne dokumenty. Po zakończeniu obrad informował o dokonywanych w Polsce zmianach, wprowadzał w ich głębię, zapoznawał czytelników z poszczególnymi liturgiami i nowymi księgami liturgicznymi oraz wyjaśniał pojawiające się wątpliwości i niejasności<sup>33</sup>

Trudno na kilku stronach dokonać podsumowania dorobku tytana pracy, jakim jest niewątpliwie o. Franciszek Małaczyński. Praca sekretarza w Komisji Liturgicznej, trud twórcy Studium Liturgicznego i wykładowcy Instytutu Liturgicznego, współpraca z „Ruchem Biblijnym i Liturgicznym” oraz wieloma innymi pismami specjalistycznymi i działalność wydawnicza – to miejsca wielkiego zasiewu, którego owoce zbierać będą kolejne pokolenia osób kochających liturgię tak, jak ją umiłował pokorny benedyktyn z tynieckiego klasztoru.

Pointę powyższego tekstu niech stanowią słowa Prymasa Polski, który wystosował do o. Franciszka pismo z okazji siedemdziesiątych urodzin. Prymas napisał m.in.: „Lata pobytu w klasztorze tynieckim spożytkował Ojciec wielostronnie. Podkreślę jeden odcinek pracy w dziedzinie liturgii jako eksperta i od blisko 30 lat sekretarza Komisji Episkopatu do spraw Liturgii. Przez Ojca ręce przeszły wszystkie księgi liturgiczne w ich przekładzie na język polski [...]. Ojciec Jubilat może mieć świadomość, że poprzez swoją pracę ma stały udział w Liturgicznej modlitwie Kościoła w Polsce”<sup>34</sup>

<sup>32</sup> Por. *List o. F. Małaczyńskiego do K. Górskiego z 1 listopada 2005* rkps s. 8; *List o. F. Małaczyńskiego do K. Górskiego z 21 listopada 2005* rkps s. 13. Zob. „Tygodnik Powszechny” 1957 nr 15 s. 1-2; 1959 nr 7 s. 2; 1961 nr 1 s. 7; 1961 nr 28 s. 5; 1961 nr 37 s. 3. 7; 1962 nr 11 s. 1-2; 1962 nr 36 s. 2; 1962 nr 33 s. 3; 1968 nr 38 s. 1-2.

<sup>33</sup> Pełna bibliografia artykułów o. F. Małaczyńskiego, które ukazały się w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym”, znajduje się w numerze 1-2 z 2000 r. na s. 48-50 tego czasopisma.

<sup>34</sup> Por. AKLEp teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1989-1994: *List kard. J. Glempa do o. F. Małaczyńskiego z 19 października 1990* mps s. 1.

## BIBLIOGRAFIA

## ARCHIWALIA

## Archiwum Komisji Liturgicznej Episkopatu (AKLEP):

- teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1965-1976: Dekret Prymasa Polski zawierający zasady obowiązujące przy opracowywaniu lekcjonarza z 12 marca 1966 mps; List bpa F. Jopa do o. F. Małaczyńskiego z 25 października 1969 oraz z 20 lutego 1973; List o. F. Małaczyńskiego do bpa S. Jakiela z 14 marca 1972 mps; List bpa F. Jopa do o. F. Małaczyńskiego z 2 listopada 1972 mps; List o. F. Małaczyńskiego do bpa F. Jopa z 21 stycznia 1974 mps; List o. F. Małaczyńskiego do bpa F. Jopa z 21 stycznia 1974; List o. F. Małaczyńskiego do bpa F. Jopa z 19 lutego 1974; List Prymasa Polski do o. Placyda Galińskiego z 30 września 1972 mps; List bpa F. Jopa do o. F. Małaczyńskiego z 2 grudnia 1974 mps; List o. F. Małaczyńskiego do bpa F. Jopa z 14 grudnia 1974 mps; List Prymasa Polski do o. F. Małaczyńskiego z 30 czerwca 1975 mps.
- teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1983-1985: List bpa T. Rybaka do o. F. Małaczyńskiego z 16 maja 1983 mps.
- teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1986-1992: List o. F. Małaczyńskiego do Wydawnictwa „Pallottinum” z 24 lipca 1986 mps.
- teczka Korespondencja Komisji Liturgicznej w latach 1989-1994: List kard. J. Glempa do o. F. Małaczyńskiego z 19 października 1990 mps.
- teczka Teksty liturgiczne 1966-1983. List o. F. Małaczyńskiego do bpa S. Jakiela z 8 grudnia 1979 mps; List o. P. Galińskiego do o. F. Małaczyńskiego z 1 stycznia 1983 mps; List o. F. Małaczyńskiego do o. P. Galińskiego z 2 lutego 1983 mps; List ks. A. Paciorka do o. F. Małaczyńskiego z 27 września 1983 mps; List o. F. Małaczyńskiego do bpa J. Ablewicza z 24 października 1983 mps.
- t. VIIb: T. Zakrzewski. *Jak tworzył się rytuał dla Polski po wojnie?* mps.

## Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie (AKKW):

- 3/68 – 3/71: Listy kard. K. Wojtyły do biskupów metropolii z 27 sierpnia 1966 mps.
- 3/73: Ramowy program Studium Duszpasterstwa Liturgicznego w Krakowie. Rok akademicki 1966-1967.
- 3/76 – 3/80: Listy kard. Wojtyły do poszczególnych wykładowców z 20 września 1966 mps.
- 3/83: Pismo kardynała Karola Wojtyły do o. Franciszka Małaczyńskiego z 6 października 1966 mps.
- 3/103: List o. Franciszka Małaczyńskiego do kard. K. Wojtyły z 15 czerwca 1968 mps.
- 3/198: Terminarz dla Studium Zaocznego w Rzeszowie 1969-1970 mps.
- teczka Instytut Liturgiczny: Absolwenci Studium Liturgicznego w latach 1966/1967 – 1967/1968.

## Archiwum PAT w Krakowie (Arch. PAT):

- Coll. 10 IL 400 nr 82: Rozkład zajęć dydaktycznych w latach 68/69 – 71/72 oraz 74/75 – 77/78 (Sekcja Praktyczna) mps.
- Coll. 34 IL 4300:244: Przedmioty wykładane na Sekcji Sztuki Liturgicznej w latach 1981/82 – 1982/83 mps.

## Archiwum prywatne:

- List o. F. Małaczyńskiego do K. Górskiego z 1 listopada 2005 rkps.
- List o. F. Małaczyńskiego do K. Górskiego z 21 listopada 2005 rkps.
- Wywiad z o. F. Małaczyńskim przeprowadzony przez K. Górskiego 5 grudnia 2004 r. mps.

## OPRACOWANIA

- [Bibliografia artykułów o. F. Małaczyńskiego, które ukazały się w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym”]. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 53:2000 nr 1-2 s. 48-50.
- Koperek S.: 20 lat działalności Instytutu Liturgicznego w Krakowie. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 43:1990 nr 1-2.
- Sympozjum na temat liturgiki i semiotyki. „Collectanea Theologica” 48:1978 f. 3 s. 74-75.
  - Twórca szkoły liturgicznej. W: Diligis me? Pasce. Red. S. Czerwik, M. Mierzwa. T. 1. Sandomierz 1999 s. 32-56
- Małaczyński F.: Wydawanie ksiąg liturgicznych w języku polskim. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 38:1985 nr 4-5 s. 321-331
- Mieczkowski J.: Krakowski Instytut Liturgiczny. Kraków 2005.
- Regulamin Komisji Episkopatu Polski do Spraw Liturgiki i Duszpasterstwa Liturgicznego, 4 października 1978 mps.
- Skwarnicki M., Galiński P.: Psalmi i Kantyki. Kraków 1976.
- Sobczko H.: Działalność o. Franciszka Małaczyńskiego OSB. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 43:1990 nr 1-2 s. 87-88.
- „Tygodnik Powszechny” 1957 nr 15 s. 1-2; 1959 nr 7 s. 2; 1961 nr 1 s. 7; 1961 nr 28 s. 5; 1961 nr 37 s. 3. 7; 1962 nr 11 s. 1-2; 1962 nr 36 s. 2; 1962 nr 33 s. 3; 1968 nr 38 s. 1-2.

THE CONTRIBUTION OF FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI O.S.B.  
TO THE RENEWAL OF THE LITURGY IN POLAND

Summary

Stanisław Marian Małaczyński was born on the 18<sup>th</sup> of August 1920 in Lvov. He was ordained on the 6<sup>th</sup> of June 1946 and in 1959 entered Benedictine Order where he received the name Franciszek. In the years 1963-1965 he studied liturgy in Rome under the direction of B. Neunheuser O.S.B. and obtained a doctor's degree.

In 1953 he was enrolled in the Episcopal Commission for Liturgy, of which he was a secretary for many years. His great impact on the renewal of the liturgy is expressed mostly by translations and preparing Polish liturgical books for publication. To those belong rituals, missals, rites of paschal liturgy, the rites of the sacraments, profession of the religious, the rites of consecration of the virgins, benediction of the abbot and abbess, the liturgical calendar for the Polish dioceses, the Polish edition of the *Liturgy of the Hours*, the *Lectionary*, the book of *General Intercessions*. He also created several new prefaces.

Beside of these, according to the initiative of Card. Karol Wojtyła he organized the Course of Liturgy, of which he was responsible for two years and afterwards with full commitment he lectured in the Liturgical Institute in Kraków and in its affiliated department in Rzeszów.



Apart from editorial and educational work he published a lot in “Ruch Biblijny i Liturgiczny” [Biblical and Liturgical Movement], of which he was a co-editor for a long time, and delivered a number of speeches during the meetings of the Polish liturgists.

For his 70<sup>th</sup> anniversary the Primate of Poland, Card. Joseph Glemp addressed to him in the letter of gratitude for his dedication in the service of the liturgy: “The years in the Tyniec monastery you have used in many ways. I shall emphasize one aspect of your work in the area of the liturgy as an expert and a secretary of the Episcopal Commission for Liturgy for almost 30 years. The Polish translations of all liturgical books have passed through your hands [...]. You may be aware that by your work you remain constantly united with the liturgical prayer of the Church in Poland.”

*Translated by the Authors*

**Słowa kluczowe:** Ruch liturgiczny, odnowa liturgiczna, księgi liturgiczne, Komisja Liturgiczna Episkopatu Polski, Instytut Liturgiczny w Krakowie.

**Key words:** Liturgical Movement, renewal of the liturgy, liturgical books, Episcopal Commission for Liturgy, Liturgical Institute in Kraków.